

Terugkoppeling risicobeelden vierde WTP-monitoringsuitvraag 2023-Q4

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM

Vooraf

Begin oktober hebben DNB en de AFM de vierde WTP-monitoringsvragenlijst verstuurd aan pensioenfondsen en individuele APF-kringen. In totaal hebben 141 pensioenfondsen en 38 APF-kringen de vragenlijst ingevuld. DNB heeft de ambitie om meer datagedreven en digitaal te werken.

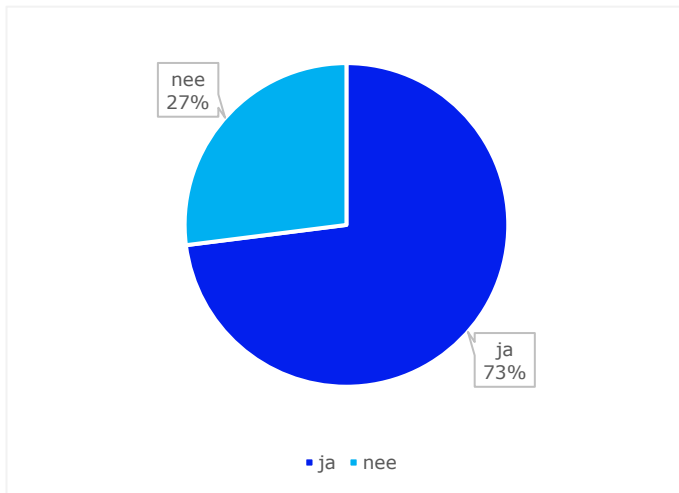
De ontvangen data is verwerkt in een dashboard. Met dat dashboard maakt DNB sectorbrede analyses. In de navolgende alinea's vindt u een selectie van deze analyses met een bespreking van het risicobeeld die deze opleveren.

Op 18 december 2023 heeft DNB een nieuwsbericht gepubliceerd met daarin de eerste sectorbeelden. Dit nieuwsbericht vindt u hier: [TRANSITIENIEUWS – Sectorbeeld WTP-transitie: later invaren en minder gebruik transitie-ftk \(dnb.nl\)](#). Ook de vragenlijst zelf is eerder gepubliceerd. Deze vindt u hier: [TRANSITIENIEUWS – Vierde uitvraag over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel \(dnb.nl\)](#).

Overzicht Invaren

Figuur 1

Verwacht in te varen

Uit de uitvraag blijkt dat ongeveer 1 op de 4 fondsen en APF-kringen verwacht niet in te varen. Het gaat om 35 fondsen en 11 APF-kringen. Op het totaal van alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden gaat het met zo'n 500.000 personen om minder dan 3%. Desalniettemin vindt DNB deze groep groot genoeg voor extra aandacht vanuit het toezicht.

Het merendeel van deze fondsen geeft aan dat zij verwachten niet in te varen, omdat de werkgever het pensioenfonds niet zal verzoeken om hiertoe over te gaan. De werkgever heeft dit in veel gevallen echter nog niet schriftelijk medegedeeld.

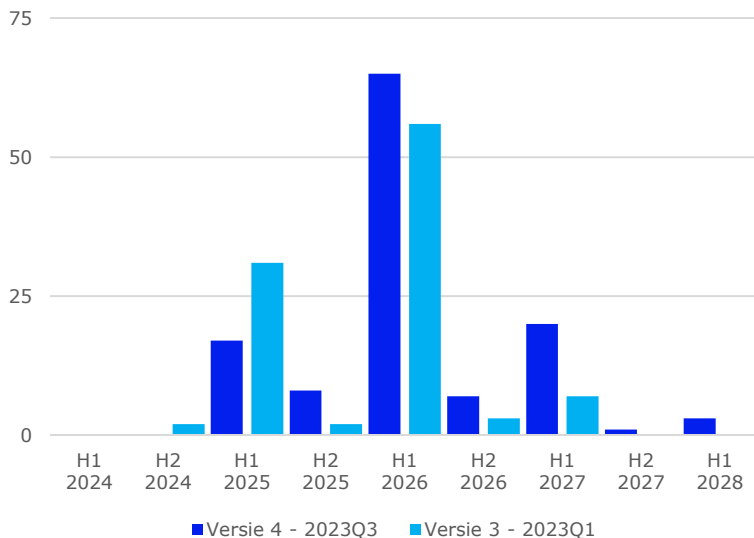
De Wet toekomst pensioen bepaalt dat de werkgever een invaarverzoek moet doen, tenzij invaren onevenredig ongunstig zou zijn voor (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, pensioengerechtigden of de werkgever. Een besluit van de werkgever om geen invaarverzoek te doen, moet evenwichtig zijn en alle relevante belangen moeten in acht zijn genomen. Het pensioenfonds dient de werkgever te melden of de analyse en de onderbouwing voor het afzien van invaren wordt gedeeld en informeert het Verantwoordingsorgaan, het Belanghebbendenorgaan of de Raad van Toezicht.

Besluitvorming over de nieuwe Wtp-premieregeling in de arbeidsvoorwaardelijke fase, waaronder de besluitvorming over wel of niet invaren, is in de praktijk een iteratief proces. Het pensioenfonds zal de werkgever daarbij voorzien van de relevante informatie. Het is van belang om als fonds zelfstandig een oordeel te kunnen vormen over de vraag wat in het belang is van de deelnemers en daarover het gesprek aan te gaan met de werkgever. Hierdoor kan een fonds bijdragen aan de gesprekken over het wel of niet invaren vraagstuk, door onderbouwd tegenwicht te kunnen bieden aan eventuele voorkeuren van de werkgever. Zie ook ons nieuwsbericht: [TRANSITIENIEUWS - Belangrijke rol fondsen bij keuze om niet in te varen \(dnb.nl\)](#).

Overzicht Jaar van invaren

Figuur 2

Verwachte moment van invaren

Tijdens de behandeling in de Eerste Kamer heeft de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen aangegeven de einddatum van de transitie te gaan verplaatsen naar 1 januari 2028. In de vierde uitvraag is deze antwoordoptie meegenomen.

De beoogde invaardatum van de invarende fondsen en kringen schuift naar achteren. Ten opzichte van de vorige uitvraag kiezen minder fondsen/kringen voor invaren in 2025 en juist meer voor invaren in 2027 en 2028. Het grootste deel van de invarende fondsen/kringen verwacht in 2026 in te varen.

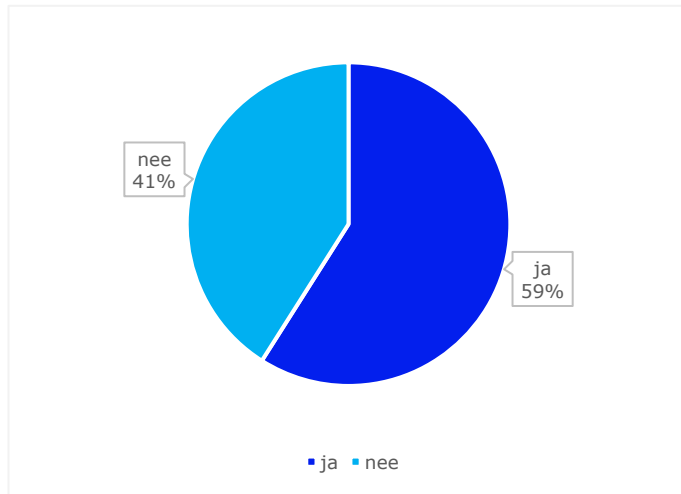
DNB ziet als risico dat er een piekbelasting kan ontstaan met mogelijke capaciteitsproblemen bij uitvoeringsorganisaties, adviseurs, actuarissen, accountants, IT-auditors, juristen of bij DNB/AFM. Het is goed als fondsen hierop anticiperen. Fondsen kunnen inzichtelijk maken hoeveel tijd en kennis zij nodig denken te hebben en wanneer zij dit nodig denken te hebben en dit afzetten tegen de nu beschikbare middelen. Als hier een gat zit, is het nu tijd te handelen.

DNB heeft dit risico ook al in 2022 onder de aandacht gebracht tijdens het PensioenPro Jaarcongres. Zie [Speech Cindy van Oorschot - De toezichthouder tijdens de transitie \(dnb.nl\)](#). Om deze piekbelasting te spreiden biedt DNB de mogelijkheid voor een partiële beoordeling. Zie [Partiele beoordeling voor transitie \(dnb.nl\)](#).

Risicobeelden Governance - Evenwichtigheid

Figuur 3

Heeft uw fonds evenwichtigheid (in termen van besluitvorming m.b.t. de transitie) gedefinieerd?

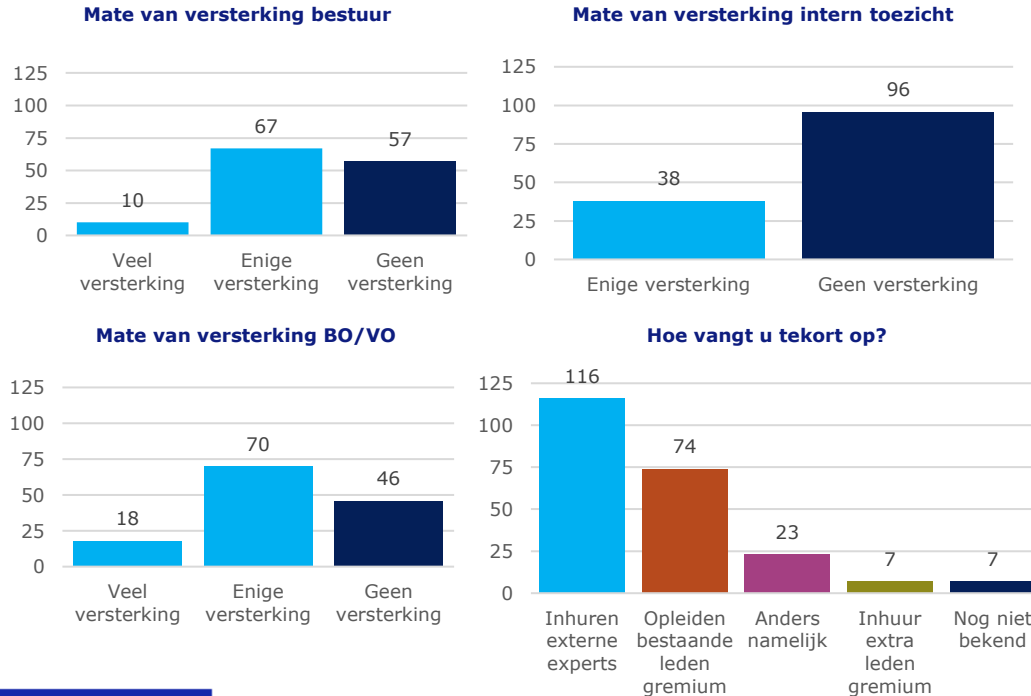
Uit de vierde uitvraag blijkt dat ongeveer 60% van de fondsen 'evenwichtigheid' heeft gedefinieerd. Voor een beheerste en evenwichtige transitie is het van belang dat de transitiebesluitvorming door sociale partners en pensioenfondsen robuust is voor wijzigende (financieel-economische) omstandigheden: de zogenaamde 'complete besluitvorming'. Een deel van de fondsen heeft deze stap echter nog niet gezet. De fondsen die evenwichtigheid wel hebben gedefinieerd, gebruiken hiervoor meestal een 'evenwichtigheidskader'.

Zoals DNB heeft aangegeven in een [Q&A over complete besluitvorming](#) beoogt de regelgeving dat met het afspreken van doelstellingen, kwantitatieve maatstaven en voorrangsregels een zo robuust als mogelijk besluit wordt geborgd over een evenwichtige transitie naar het nieuwe stelsel.

Zoals toegelicht in een recent [nieuwsbericht](#) hebben sommige fondsen vooraf een beoordelingskader opgesteld dat toegepast kan worden om de gemaakte keuzes en afspraken in de transitie te beoordelen op evenwichtigheid. Hierbij kan ook worden gedacht aan criteria die de mate weergeven waarin de transitiedoelstellingen van het fonds worden beoogd en gerealiseerd.

Risicobeelden Governance - Expertise

Figuur 4

Uit de uitvraag blijkt dat bijna alle fondsen een analyse hebben gemaakt of zij aanvullende resources en/of expertise nodig hebben. Fondsen geven aan dat zij met name in besturen en Verantwoordingsorganen veel of enige mate van versterking (resources of kennis) nodig zal zijn om de transitie goed vorm te kunnen geven en uit te kunnen voeren. Fondsen geven aan het tekort op te vangen door het inhuren van externe experts en/of het opleiden van bestaande bestuursleden of leden van het Verantwoordingsorgaan.

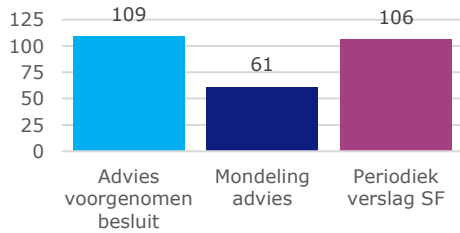
Gegeven de inwaarpiek en mogelijke samenhangende capaciteitsproblemen ziet DNB een risico in de afhankelijkheid van externe expertise. Wij roepen fondsen op om heldere en contractuele afspraken te maken over wanneer en welke expertise/inhuur zij nodig hebben. Het maken van heldere contractuele afspraken helpt tevens om te borgen dat de onderlinge afhankelijkheden in het transitieproces duidelijk worden.

Het opleiden van bestaande leden wordt ook als een belangrijke aanvulling van resources en/of expertises genoemd. Het is daarbij belangrijk om te noemen dat opleiden tijdsintensief is en dat tijdigheid geboden is om de transitie zo goed mogelijk te laten verlopen.

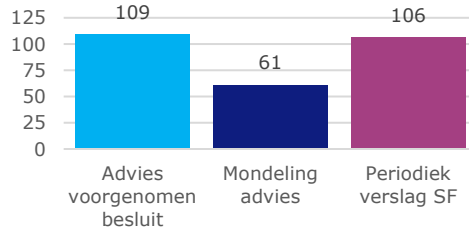
Risicobeelden Governance - Sleutelfuncties

Figuur 5

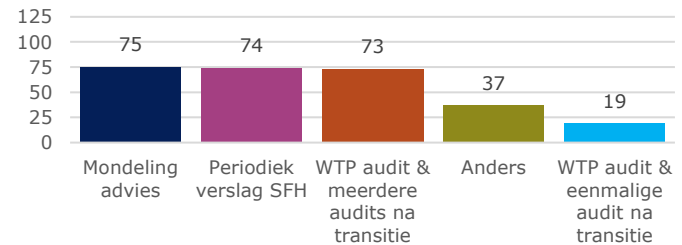
Betrokkenheid SFH AC gedurende transitie

Betrokkenheid SFH RB gedurende transitie

Betrokkenheid SFH IA gedurende transitie

Uit de vierde uitvraag blijkt dat de betrokkenheid van de sleutelfuncties op verschillende wijze is vormgegeven. De vormgeving verschilt in de mate van vastlegging: mondeling versus schriftelijk.

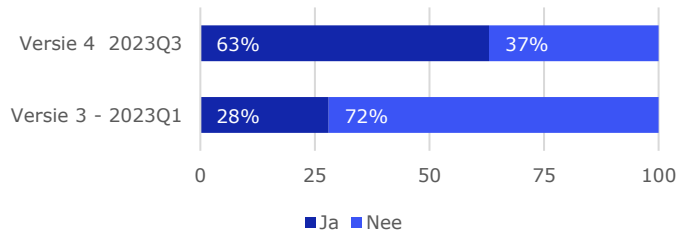
Pensioenfondsen nemen tijdens de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel veel besluiten. Een goed vastgelegd en onderbouwd besluit biedt een belangrijke basis om zo nodig verantwoording daarover af te leggen. DNB ziet dat fondsen in toenemende mate aandacht hebben voor vastlegging van de motivering van hun besluiten. Van belang is ook dat de betrokkenheid van de sleutelfuncties voldoende is vastgelegd. Graag geven wij fondsbesturen mee dat door bij de motivering van hun besluiten de rol van sleutelfunctiehouders zichtbaar te maken, kan worden aangetoond waarom een besluit is genomen en welke aspecten en belangen daarbij zijn afgewogen.

Tijdens gesprekken met pensioenfondsen in 2023 bleek dat de drie sleutelfunctiehouders hun samenwerking intensiveren (zie ook [dit recente nieuwsbericht](#)). Hierdoor kunnen de rollen van de sleutelfunctiehouders ten opzichte van elkaar versterkt worden.

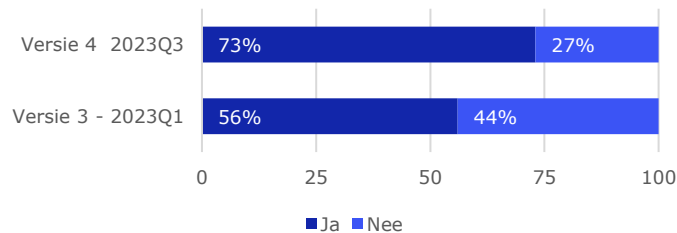
Risicobeelden Niet financiële risico's - Datakwaliteit

Figuur 6

Afspraak gemaakt met externe accountant of IT-auditor over datakwaliteit (%)

Afspraak gemaakt over de mijlpalen voor de uit te voeren werkzaamheden en op te leveren rapportages (%)

Uit de vierde uitvraag blijkt dat het merendeel van de fondsen afspraken heeft gemaakt over de mijlpalen voor de uit te voeren werkzaamheden en op te leveren rapportages.

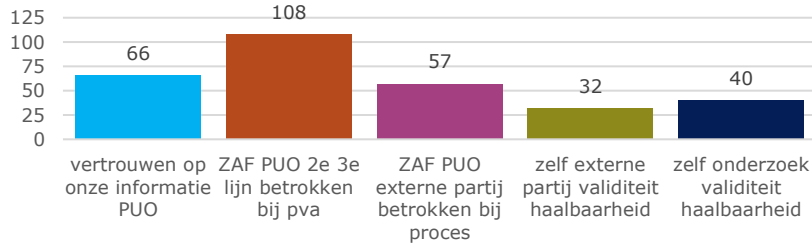
Wij merken hierbij op dat een groot deel de Good Practice van DNB inzake de borging van datakwaliteit volgt. Indien u de Good Practice volgt merken wij op:

1. Uit de uitvraag blijkt dat 29% van de fondsen nog geen kritieke data-elementen heeft vastgesteld. Aangezien de kritieke data-elementen de basis vormen voor de uit te voeren risico-analyse en de daaruit volgende data-analyses en deelwaarnemingen roept DNB u op de kritieke data-elementen zo spoedig mogelijk vast te stellen.
2. Uit de uitvraag blijkt dat een aantal fondsen rapporteert dat de data-analyse en deelwaarnemingen zijn afgerond voordat de risicoanalyse is afgerond. Hetzelfde stellen wij vast voor stap 4 rapportage en beoordeling van de Good Practice. DNB ziet de risico-analyse in stap 2 echter als input voor de data-analyse en deelwaarnemingen in stap 3 en de rapportage en beoordeling in stap 4.
3. DNB vraagt nogmaals aandacht voor de tijdige afstemming met uw accountant. Uit de uitvraag blijkt dat 37% van de fondsen (zie figuur) nog geen afspraken heeft gemaakt met de externe accountant / IT auditor over de uit te voeren werkzaamheden zoals gevraagd in de WTP.
4. DNB constateert dat een groter deel van de fondsen (73%) afspraken heeft gemaakt over de mijlpalen voor de uit te voeren werkzaamheden en op te leveren rapportages. Desondanks heeft ruim 50% van de fondsen geen afspraken gemaakt met de PUO of eigen uitvoeringsorganisatie (als ZAF) over de toe te passen risicobereidheid (of MTA) door de PUO of de toe te passen generieke en specifieke data-analyses en deelwaarnemingen.

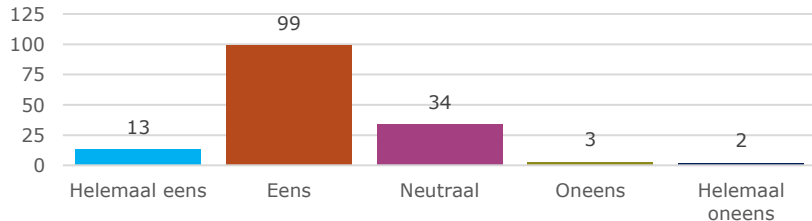
Risicobeelden Niet financiële risico's - Pensioenbeheer

Figuur 7

Hoe heeft u vastgesteld dat u (als ZAF) of uw PUO de transitie vanuit IT-perspectief beheerst en tijdig laat verlopen?

Stelling: Ik heb voldoende comfort dat we (als ZAF)/ mijn PUO naast de transitie ook voldoende aandacht hebben/heeft voor beheersingsmaatregelen t.a.v. de nieuwe pensioenadministratieketen

Uit de vierde uitvraag blijkt dat een groot deel van de fondsen hebben vastgesteld dat hun PUO of UO de transitie vanuit IT perspectief beheerst en tijdig laat verlopen doordat de 2de en/of 3de lijn van de PUO of UO is betrokken bij het plan van aanpak of op basis van goed vertrouwen.

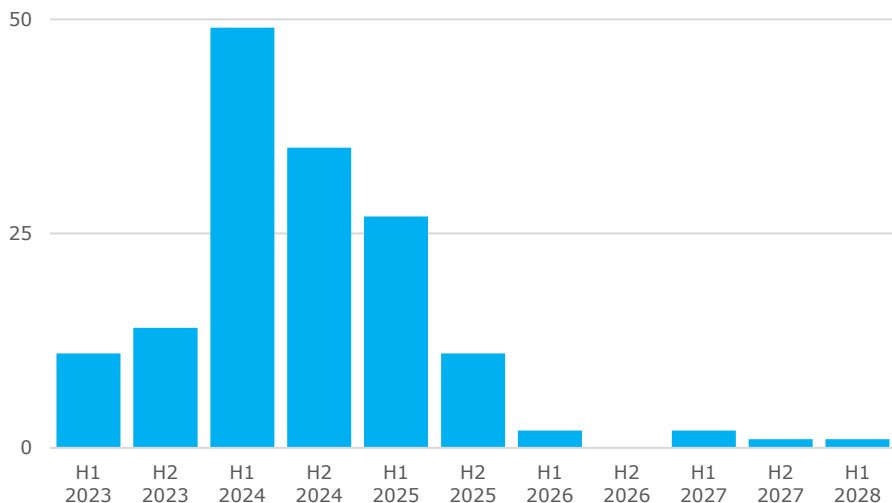
Als bestuur bent u verantwoordelijk voor een beheerste transitie. Ook wanneer (een deel van) de werkzaamheden is uitbesteed aan een pensioenuitvoeringsorganisatie, blijft het bestuur altijd eindverantwoordelijk. Daarom is het van belang dat u zelfstandig kunt vaststellen dat de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel beheerst kan verlopen. Een externe validatie kan u hierbij helpen.

Verder blijkt uit de uitvraag dat ongeveer driekwart van de fondsen voldoende comfort (d.w.z. (helemaal) eens op de stelling) heeft over de aandacht van de PUO/UO voor beheersmaatregelen t.a.v. de nieuwe pensioenadministratieketen. Een significant deel blijkt hiervan nog niet overtuigd. DNB benadrukt dat het, naast de voorbereidingen op de transitie, van belang is dat ook na de transitie de operationele inrichting van de pensioenadministratieketen voldoende beheerst wordt.

Risicobeelden Niet financiële risico's - Koppeling PB/VB

Figuur 8

Wanneer verwacht u dat de beschrijving van het Target Operating Model inclusief de rol- en taakverdeling van de verschillende partijen in de keten gereed is ?

Uit de vierde uitvraag blijkt dat een vergelijkbaar aandeel (30%) ten opzichte van de vorige vragenlijst reeds inzichtelijk heeft hoe, gegeven de (beoogde) contractkeuze en -inrichting, de toerekening van financiële resultaten aan deelnemers straks zal plaatsvinden.

Ook bij het beschrijven van de structuur van de organisatie, door middel van het Target Operating Model, inclusief de rol- en taakverdeling, zien wij in de vierde uitvraag dat tijdslijnen naar achter schuiven en constateren wij beperkte voortgang.

Doordat fondsen de rol- en taakverdeling van de verschillende partijen in de keten en de toerekening van financiële resultaten aan deelnemers nog niet geconcretiseerd hebben, zien wij het risico dat fondsen hierdoor niet tijdig weten wie in de keten wat gaat doen en dat er niet (tijdig) duidelijke afspraken kunnen worden gemaakt over bijvoorbeeld aansprakelijkheid of de kwaliteit van aanlevering.

Wij roepen fondsen op om aan de slag te gaan met hun Target Operating Model en de rol- en taakverdeling van de verschillende partijen in de keten en om de toerekening van financiële resultaten aan deelnemers te concretiseren.

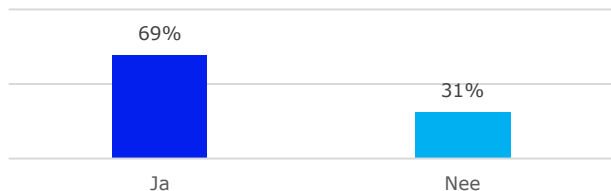
Risicobeelden Financiële risico's - Risicohouding

Figuur 9

Overweegt het fonds om naast leeftijd ook andere kenmerken van deelnemers te gebruiken voor de samenstelling van cohorten?

Heeft het fonds een methode om, binnen de spreiding van resultaten, rekening te houden met de heterogeniteit van de populatie bij de vertaling van de individuele naar collectieve risicopreferentie?

Uit de vierde uitvraag blijkt dat het aantal fondsen dat overweegt om naast leeftijd ook andere kenmerken van deelnemers te gebruiken voor de samenstelling van cohorten flink is gegroeid t.o.v. de derde uitvraag, van 27% van de fondsen naar bijna de helft.

Indien differentiatie naar andere deelnemerskarakteristieken dan leeftijd op voorhand wordt uitgesloten, doet dit mogelijk onvoldoende recht aan de uitkomsten van het RPO en de heterogeniteit van de populatie. Zie ook [Waarom moet de onderbouwing van de risicohouding ten minste voldoen? \(dnb.nl\)](#).

Zeker wanneer er uit het RPO significante verschillen in preferenties en/of draagvlak blijken te bestaan is het belangrijk de keuze voor het wel of niet differentiëren op deze kenmerken te onderbouwen.

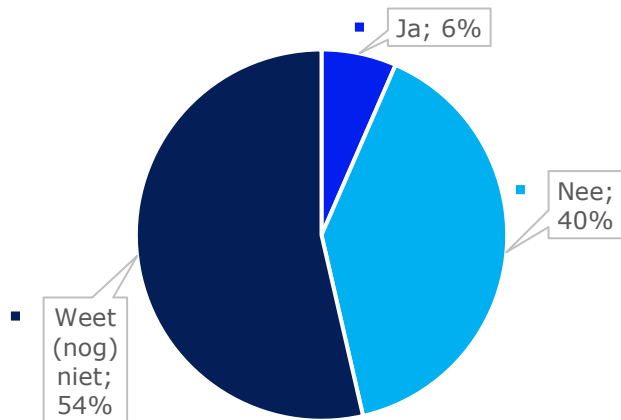
Speciaal aandachtspunt is het kenmerk deelnemersstatus (denk hierbij ook aan arbeidsongeschiktheidspensioen en partnerpensioen) daar het voor de hand ligt dat het human capital op dit kenmerk en hierdoor de risicopreferenties en draagvlakken sterk kunnen verschillen.

DNB wees in de [sectorbrief](#) op een aantal aandachtspunten bij de vaststelling van de risicohouding waaronder ook het belang van een risicohouding die voldoende recht doet aan individuele risicopreferenties. Ruim 30% van de fondsen geeft aan geen methode te hebben om recht te doen aan de heterogeniteit in de vertaling van individuele naar collectieve risicopreferenties.

Risicobeelden Financiële risico's - Afwijken strategisch beleggingsbeleid

Figuur 10

Verwacht u of wil u gebruik maken van de mogelijkheid om tijdelijk af te wijken van het huidige strategische beleggingsbeleid?

Uit de vierde uitvraag blijkt dat een klein deel van de fondsen verwacht of gebruik wil maken van de mogelijkheid om tijdelijk af te wijken van het huidige strategische beleggingsbeleid. Meer dan de helft van de fondsen weet nog niet of zij hier gebruik van willen maken.

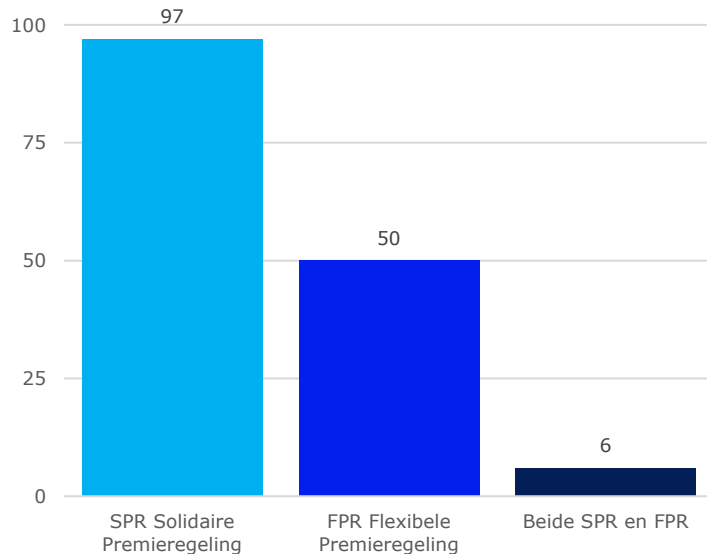
Pensioenfondsen hebben de mogelijkheid om voor te sorteren op de risicohouding in het nieuwe pensioencontract. Een pensioenfonds kan hier pas toe besluiten en het strategisch beleggingsbeleid aanpassen nadat het pensioenfonds de risicohoudingen per cohort heeft vastgesteld, de invaarbesluitvorming is afgerond en de uitkomsten daarvan zijn vastgelegd in het implementatieplan. Zie ook [Aanpassing risicoprofiel van het strategisch beleggingsbeleid gedurende transitie \(dnb.nl\)](#).

Voor fondsen die tijdelijk hun risicoprofiel willen aanpassen om de dekkingsgraad te stabiliseren (de-risiken) tot het moment van invaren, geldt onverminderd het FTK-kader. Als de beoogde aanpassing van het risicoprofiel niet past binnen de kaders van het huidige strategisch beleggingsbeleid, dan gelden de standaard governance vereisten voor een aanpassing, zie ook [Factsheet: Risicohouding pensioenuitvoerders \(dnb.nl\)](#).

Risicobeelden Financiële risico's - Contract

Figuur 11

Welk contract verwacht u te gaan uitvoeren binnen WTP?

Uit de vierde uitvraag blijkt dat een groot aantal fondsen kiest voor de inrichting van een solidariteitsreserve (SPR) of risicodelingsreserve (FPR).

Een pensioenfonds moet op grond van de regelgeving onderbouwen dat de inrichting van de solidariteits- of risicodelingsreserve voor verschillende deelnemersgroepen en leeftijdscohorten evenwichtig is en aansluit bij de doelstellingen. In de onderbouwing dient aangesloten te worden bij de analyses zoals vereist in de verplichte toezichthouderregeling ([Regeling rekenmethoden onderbouwing solidariteitsreserve en risicodelingsreserve pensioenuitvoerders](#)).

Het is aan het fonds om te bepalen en te onderbouwen wanneer de reserve evenwichtig is. DNB constateert dat de solidariteitsreserve of risicodelingsreserve met name ingezet wordt voor het voorkomen van nominale dalingen van de ingegane pensioenuitkeringen. DNB toetst de onderbouwing van het fonds. Verder constateert DNB dat fondsen de toezichthouderregeling weten te vinden, maar dat niet alle gevraagde analyses voor de onderbouwing van de evenwichtigheid worden gedaan en meegewogen. Het is belangrijk dat fondsen helder hebben op basis waarvan zij de evenwichtigheid van de reserve kunnen onderbouwen; bijvoorbeeld door het vaststellen van (kwantitatieve) criteria. Vervolgens kunnen de in de toezichthouderregeling gevraagde analyses worden uitgevoerd, om hiermee te onderbouwen dat de integrale inrichting van de reserve evenwichtig is voor verschillende deelnemersgroepen en leeftijdscohorten.